у випадках, коли функціональний і територіально-таксономічний рівень процесу можна описати найпростішими лінійними рівняннями. Глобальний характер економіки викликав новий інтерес до досліджень і публікацій з регіональних моделей міждержавного (світового) рівня. Це широко відомі моделі світової динаміки Дж.Форрестера, Д.Мідоуза, М.Месаревича і Е.Пестеля, які використовують формальний математичний апарат для футурологічних побудов і сценаріїв. [1; 3; 4]

Триває пошук формального апарату для розробок регіональних соціально-економічних моделей розвитку. Але більш актуальним можна вважати наукове обґрунтування соціально-економічних пріоритетів, моделювання яких є самостійним напрямком дослідження регіональної економіки. Якщо, скажімо, в галузевій економіці критерій мінімуму витрат або максимуму доходу має позитивістський і нормотворчий характер, то на регіональному рівні він набуває, в першу чергу, політичного й соціально-економічного значення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Прокопюк А. Регіон як категорія просторового розвитку. //Економіка і суспільство. – 2016. - № 5. – С.275 —279.

2. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку про регионы. - М.: Прогресс, 1966. - 659 с. .

3. Shambaugh, Jay, Ryan Nunn, Audrey Breitwieser, and Patrick Liu. “The State of Competition and Dynamism: Facts about Concentration, Start-ups, and Related Policies,” The Hamilton Project, Brookings: Washington, D.C., accessed on August 29, 2018. URL: http://www.hamiltonproject.org/assets/files/CompetitionFacts_20180611.pdf.

4. Fujita, M., Krugman, P. The New Economic Geography.// Papers in Regional Science. - 2004. - № 83. - P. 139 — 164.

Яхно Олексій Олександрович, *кандидат політичних наук,*
доцент кафедри політичних наук і права,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ФЕНОМЕН РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Загострення протиріч глобального характеру між країнами Півночі та Півдня породили серйозні сумніви щодо самого поняття розвитку як прогресивного, цілісного і інтегративного процесу в країнах, що розвиваються. Альтернативи незалежному розвитку країн третього світу, на думку А.Г. Франка, не існує: «реалії нової кризи

світового розвитку роблять теорії автономного розвитку і обмеженої залежності, так само як і політичних рішень в цьому стилі, недієвими і непридатними» [5, с.112]. Заклики до національної або регіональної колективної опори на власні сили він називає наслідками "ідеологічного відчаю". Як інтегральна частина сучасного світу країни третього світу приречені нести основний тягар наслідків спроб міжнародного капіталу вибратися з кризи. Франк крім усього іншого відкидає існування категорії відсталості в світі, що розвивається, "оскільки всі регіони світу почали розвиватися одночасно, але склалися спеціалізації окремих територій в умовах міжнародного капіталістичного поділу праці вела до того, що розвиток йшло на шкоду іншим і за їх рахунок" [3, с. 12].

Д. Хелд, Е. Макгру виділяють три школи, представників яких назвали гіперглобалістами, скептиками і трансформістами. Кожна з цих шкіл пропонує свою інтерпретацію глобалізації. Представники школи скептиків, зокрема, П. Херст і Дж. Томпсон, взагалі вважають глобалізацію міфом, за яким приховується існування в рамках світового господарства трьох основних регіональних блоків, де національні уряди залишаються дуже сильними. Скептики вважають, що економічна активність зазнає значної регіоналізації внаслідок того, як світова економіка все більше зосереджується в рамках трьох основних фінансових і торгових блоків, таких як Європа, Азіатсько-Тихоокеанський регіон і Північна Америка [2, с.14]. Загалом, представники школи скептиків сприймають глобалізацію і регіоналізацію як дві протилежні тенденції.

В економіці «без кордонів» і транснаціональних мереж виробництва, торгівлі і фінансів, про яку заявляють гіперглобалісти, урядам держав доводиться виконувати функцію свого роду «передаточних ланок», які обслуговують світовий капітал, або, головним чином, відіграють роль всього лише посередницьких інституцій, що забезпечують зв'язок між місцевими, регіональними і глобальними механізмами управління. Зменшення впливу держав знаходить відображення в тому факті, що влада все більше переходить до інших інститутів і об'єднань, до місцевих та регіональних органів. У зв’язку з цим держави в усе більшою мірою виявляються в підпорядкуванні до нових суспільних і приватних - глобальних або регіональних - владних інститутів [2].

Новий розподіл глобальних владних структур формується як результат зміни поділу на Північ і Південь на новий міжнародний поділ праці, в якому звична ієрархія країн Центру і Периферії виявляється вже не географічним, а соціальним аспектом світової економіки. Говорити про Північ та Південь, про «перший світ» і «третій світ» означає

ігнорування того факту, що глобалізація принципово переінакшила традиційні способи класифікації країн, створивши нові ієрархії, які пронизують всі суспільства і регіони світу. Комплексні глобальні системи, від фінансових до екологічних, пов'язують долю спільнот в одному регіоні з долями спільнот в інших регіонах світу.

Втім, виникнення інституту національної держави і різноманітні об'єднання всіх націй в рамках міждержавної системи, залишило світ розділеним на свої і чужі сфери, у яких існує свій «внутрішній світ» територіально обмежений національною політикою і «зовнішній світ» дипломатії, воєн і безпеки. Ці сфери ні в якому разі не зможуть бути ізольованими і постають основою створення власних політичних, правових та соціальних інститутів сучасними національними державами. З початку XX ст. цей поділ став більш умовним і поступово розмивався регіональними і глобальними процесами.

Оскільки уряди перестають бути єдиною формою політичної організації і здійснення політики у власних державах, як повноправних акторів, з'являються різні регіональні організації, економічні суб'єкти, що не ставлять перед собою дилем культурної або регіональної ідентифікації. Для сучасної епохи характерне руйнування територіальної політики, правління і керівництва, хоча поряд з цим стають очевидними нові форми організації території, такі як регіоналізм, посилення транснаціональних і міжурядових процесів.

Вітчизняний дослідник І.В.Тихоненко зазначає, що «регіон є універсальною категорією для розгляду нового світового порядку, який ґрунтується на виникненні міжнародних регіонів і як результат регіональних систем міжнародних відносин» [1, с.101]. Тихоненко зауважує, що регіоналізація міжнародних відносин впливає як на визначення зовнішньої політики окремих держав, так і на шляхи її реалізації. Феномен регіоналізації постає як суттєво нова характеристика сучасної системи міжнародних відносин, що, на його думку, привертає особливу дослідницьку увагу, зокрема, до теорії регіональних комплексів безпеки Б. Бузана.

Б.Бузан вважає, що організуючим принципом міжнародного співтовариства була і залишається анархія, але держава залишається первинною одиницею міжнародних відносин. Введене Бузаном поняття зрілої анархії, передбачає систему сильних (тобто високо інтегрованих) держав, вкорінених в добре розроблену щільну мережу взаємно узгоджених норм, правил і інститутів [4, с.201]. Цей тип анархії, на думку Бузана, може послужити альтернативою і світовому уряду, і ліберально-анархістського баченню бездержавного світової спільноти.

Але міжнародне співтовариство складається не тільки з сильних держав і, за визнанням самого Бузана, хоч і охоплює всю планету в цілому, але не в рівній мірі. Існує складна сукупність певних регіональних і культурних угруповань (ЄС, ЛАД, АСЕАН), а також формуються концентричних моделей щодо центру провідних капіталістичних держав [4, с.193].

Провідним критерієм виокремлення регіонів в міжнародному просторі Бузан називає усвідомлюваний державами високий рівень взаємозалежності у сфері безпеки. В подальшому такі безпекові взаємодії в регіональному вимірі стали основою теорії регіональних комплексів безпеки. «Під комплексом безпеки, на думку Б. Бузана, слід розуміти транснаціональний регіон, що містить держави та їхні складові частини, яких об'єднують сталі уявлення про безпеку та відносини у сфері безпеки. Більш того, інтереси цих держав у сфері безпеки настільки близькі, що жодна з них не може розглядати свою національну безпеку у відриві від національної безпеки своїх сусідів» [1, с.102]. Основні параметри регіональних комплексів безпеки – це кордони регіонів, анархічна структура, що передбачає наявність двох або більше автономних (держав), полярність, що є показником розширення сили між основними учасниками регіону та ще одна складова, яка формує сприйняття державами своїх сусідів по регіону, позиціонуючи їх як дружні або ворожі [1, 102].

Допущення можливості ігнорування норми невтручання у внутрішні справи з метою, наприклад захисту прав людини, веде, на думку Бузана оцінки виконання зобов'язань за "забезпечення порядку", що встановлює певний вид інституційної реколонізації [4, с.200]. Якщо ця практика стане значущою для центру, то головною проблемою стане організація країнами центру моделі глобального управління. Зрозуміло, в такій ситуації навряд чи варто очікувати, що якусь вагу матимуть висловлювання та кроки, здійснені периферією.

Якщо розглянути новий світовий порядок в термінах центро-периферійної структури, то центр постає як мультиполярне утворення, в якому домінують коаліції головних сил (Північна Америка, ЄС, Японія). Одним з основних питань стає тоді вибір позиції цими країнами щодо іншої частини системи між політикою втручання і ізоляцією [4, с.197].

Особливо нагальною ця проблема стає для Ради Безпеки ООН, яка є "першим форумом, покликаним забезпечити управління і глобальну безпеку" [4, 200]. Утворення ЄС є прикладом й консолідації держав на регіональному рівні, й, за висловом Бузана, «розчиненням» окремих стратегій нацбезпеки в рамках більших політичних утворень [4, с.197]

Список використаних джерел та літератури:

1. Тихоненко І.В. Застосування теорії Б. Бузана для дослідження феномену регіоналізму (на прикладі Південної Азії). Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Політологія. 2014. Т. 236, Вип. 224. С. 101-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2014_236_224_22 (дата звернення: 31.10.2019).

2. Д. Хелд, Э. Макгрю, Д. Гольдблатт, Д. Перратон Глобальне преобразования: политика, экономика, культура (М., «Праксис», 2004).

3. Франк А.Г. Смещение мировых центров с Востока на Запад // Латинская Америка. 1993. №2.

4. Buzan B. Security, the State, the “New World Order” and Beyond. - In: Lipschutz R.D. (Ed.) On Security. N.Y., 1995.

5. Frank A.G. The Development and Underdevelopment // Monthly Review. Vol. 18, No. 4. September 1996.